

niteliklerini belirten zengin ağıtını kazdırır. Sanki kör bir iktidarın, umursamaz bir toplumun vurdumduymazlığına karşı.. sade bir şair duyurluğuyla bir kamu borcunu öder gibidir. Neden sonra zamandan, değertartanlar geçer; O'nun kabrini de Galata Mevlevihanesinin kuytu bir köşesine taşırlar. Şimdi orada dikili Kavuklu mermer taş üstündeki şiirin son dizesi:

"Başdı İbrahim Efendi sahnı firdevs kadem"
(★) diye biterse de, eserinin değeri acaba bitiyor mu?

(★) (Son dize ebcele 1158, yazıt tarihi 1160 ı gösterir).

YARARLANILAN KAYNAKLAR :

Türk Matbaacılığı, S. N. Gerçek, 1939.

Türkiye'de Neşriyat hareketleri tarihine Bir Bakış, S. R. İskit - 1939.

İbrahim Müteferrika, Faruk Yener, 1945.

İlk Türk Matbaası Kurucusu, N. Berkes - Belleten, S. 104.

Ve ötekiler.

BİLGİSAYARLA SOYGUN

Y. Müh. Aydın SEZGİNER

Hiç bir ülkenin kanununda Bilgisayar'la işlenen suçlar için özel hüküm yoktur. Halbuki yalnız Amerika Birleşik Devletlerinde Bilgisayar yolu ile yapılan soygunların yıllık tutarı 100.000.000 doları bulmakta ve banka soygunlarına yaklaşmaktadır.

BİR İTİRAF

Bilgisayar programcısı Arthur Pieper uykusu sersemliği içinde kapısını açtığı zaman karşısında polis komiserini gördü ve birden paniğe kapılarak suçunu itiraf etti. Olay iki yıl evvel başlamıştı. Pieper çalıştığı firmadaki bilgisayarın hata yaparak bir faturayı S. Smith firmasına iki defa ödediğinin farkına vardı ve parayı firmadan geri istemek için patron Bay Smith'i ziyaret etti. Bay Smith kendisine aynı hatayı bilgisayara tekrarlatıp tekrarlatamayacağını sordu. Pieper buna olanak bulunduğunu söyleyince Smith aynı işleri tekrarlayıp firmadan para çekmeyi teklif etti. Kurulan uydurma firmalar üzerine olmayan mallar karşılığı 100.000 sterlin çekildi. Hiç kimse bu işin farkına varamadı ve varmasına da imkân yoktu. Pieper'in uykusu sersemliği içinde suçunu itiraf ettiği polis komiseri ise defalarca yanlış park ettiği arabasına kesilen cezaları ödemediği için ifadesini almaya gelmişti.

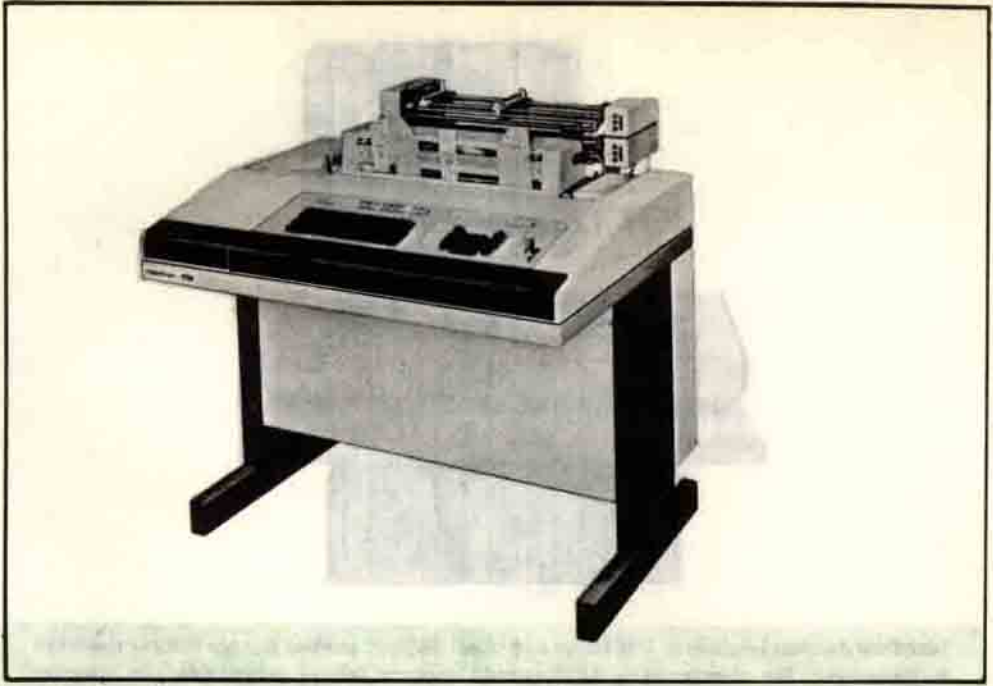
Klasik sistemlerde böyle bir suçun işlenebilmesi için firmanın ambar, satınalma ve muhasebe servislerinin işbirliği yapması gerekir ki bunun da pek imkânı yoktur. Halbuki uygun bir yöntemle yapılacak bir bilgisayar hatasının

istenilen soygunu sağlaması işten bile değildir, para soygunları için alınan modern önlemler ve ağır cezalar önümüzdeki yıllarda soyguncuları bilgisayar yolu ile soygun yapmaya götürecektir. İşin ilginç tarafı hiç bir memleketin kanununda bilgisayar suçu tarif edilmemiştir. Her şey genel hükümler içinde düşünülmektedir. Oysa kanun kurucular kanunları kaleme alırken bilgisayarlar henüz kurgu-bilim konusu bile olmuyorlardı.

NASIL OLUYOR?

Amerikan Ticaret Odaları Birliğinin yaptığı bir araştırmaya göre Amerika'da yıllık bilgisayar soygunu 100 milyon dolara ulaşmaktadır. Bu soygunlardan ancak yüzde birinin suçlusu bulunmaktadır. Firmalar kendi itibarlarının zedelenmemesi için bu soyguncuların % 85 ini adalete teslim etmemektedirler. Adalete verilen her üç kişiden ancak biri hüküm giymektedir.

Uygulanan soygunlar genellikle bilgisayarın hata yapma olasılığına dayandırılmaktadır. Sahte kişi ve kuruluşlar bu hatanın yapılmasından yararlanmak için kullanılırlar. Örneğin çekleri

Büyük merkezlere muhasebesini bağlamak istemeyen ve özellikle ticari bilgisayar işlemleri kuruluşun ana çalışmasına göre daha az olan firmalar burada görüldüğü gibi bağımsız bilgisayarlarla ticari hesaplarını yürütürler.

yazan ve bankalara ödeme talimatını veren bilgisayara basit bir hata yaptırılır. (A) bankasında CANER A.Ş. firmasının 237 sayılı hesabına verilecek ödeme emrinde 237 hesap numarası yerine 345 yazılır. Ancak 345 numaralı hesap Ahmet Şakir Caner isminde biri tarafından açılmış bir hesaptır. Ödeme talimatı Caner A.Ş. diye 345 sayılı hesaba gelince bilgisayarların soy adı ile çalıştığını bilen banka memuru için tereddüt edecek bir şey yoktur parayı Ahmet Şakir Caner hesabına geçirir. Bir kaç saat sonra para Ahmet Şakir Caner tarafından çekilir. Durum ancak CANER Anonim Şirketinin almadığı parayı istemesi ile ortaya çıkar. Tabii ortada ne para vardır ne de Ahmet Şakir Bey. Esasen bu adda bir kişi mevcut değildir. Bilgisayara yanlış rakam bastıran operatörün, yani hakiki suçlunun suçunu kanıtlamak olanaksızdır. Operatörün yanlış yazması kadar bilgisayarın hata yapması imkân dahilindedir.

BİLMEDİĞİ MALI ALMAK

Bütün bu suçlara yol açan iş sahibinin satın aldığı bilgisayarı tanımamasıdır. Milyonluk bir

bilgisayar alan iş sahibi bazen ek kontrol düzenini almaz, bazen de programlama yapan programcının güvenlik önlemlerini görmeden programı kabul eder. Ama aynı iş sahibi çek defterini kasaya kilitler, bir müdürü işten ayrılırsa kapı kilitlerini değiştirir, kasasına özel şifreler koyar. Patron ihtiyatlıdır ama bilgisizdir ve onun bilgisizliğidir hırsız uyarın en büyük etken.

Bütün bunlara rağmen bilgisayar soygunlarını önlemek banka soygunlarını önlemekten daha zordur. Konuyu insan ve makina olarak ayrı ayrı düşünmek gerekir. İnsan faktörü hırsızlığı yapmak istediği ve meydanı boş bulduğu zaman bilgisayarın tel ve demir yığınının buna mani olacağını boşuna beklememek gerekir.

HER KÖTÜLÜK İNSANDAN GELİR

Yapılan araştırmalar bilgisayar soygunlarının makinanın kendisinden çok çevrenin etkisiyle oluştuğunu göstermektedir. Bilgisayar soygunu yapan memurların disiplinsiz, ahlak düzeyi düşük kendisine yeterli bilgi verilmemiş, sık sık fazla mesai yaptırılan bilgisayar programcıları ile operatörleri arasında rastlanan tipler olduğu

Terminal denilen bilgisayar kullanma noktaları değişik yerlere konup tek bir merkeze bağlanmıştır. Bu terminallerle bilgisayarda mevcut bütün programlar ile işlemler yapılabildiği gibi merkez programları da değiştirilebilir. Bu değişikliklerin yapılması çalışmanın karakteri dolayısıyla zorunlu olabilir. Eğer bu terminallerin bağı olduğu merkez o kuruluşun muhasebesini de yürütüyorsa bilgisayarda muhasebe kayıtları ile oynamayı önleyici tedbirlerin alınması gerekir. Bunu sağlayan bilgisayarlar daha pahalı olduğu için tip seçiminde alıcıların kararını etkiler.

görülmektedir. Böyle elemanları iş başında tutan yöneticilerin de zayıf yöneticiler olduğu bir gerçektir. Eğer yönettiğiniz firmanın veznedarı birdenbire çok lüks bir hayat yaşamaya başlarsa ilk işiniz kasa kontrolü yapmak olur. Halbuki bir çok yönetici bilgisayarın rolünün kasadan daha önemli olduğunu göremeyecek kadar bilinçsizdir.

Bilgisayar soygunlarına karşı alınacak önlemler herşeyden evvel bilgisayar bilincine erişmiş, bir deyimle, sibernetik kavramını iyi tanıyan yöneticilerle başlar. Zaten sibernetik bilgisi olmayan yöneticiler bir çok gelişmiş ülkede tarihe karışmış bulunmaktadır. Her anaşinin gelişmiş ülkelerden kaynaklanıp, gelişmekte olan ülkelere müzmin bir hastalık gibi yerleştiğini düşünürsek, bilgisayar anaşisinin ülkesine bulaşmamasını isteyen uluslar, ancak yöneticilerine sibernetik bilgisi ile orantılı görevler vererek bu tür bir anaşiyi önleyebilecekleri anlaşılır.

HER ŞEYDEN ÖNCE EMNİYET

Bilgisayara verilen programın emniyeti soygun için önemli bir engeldir. Bu emniyet,

programın yürütülmesi sırasında yer yer geriye dönülerek yapılmakta olan kontrole, daha önceki ve sonraki işlemlerle bağlantı kurma ilkesine dayanır. Bunu şöyle bir örnekle anlatalım: Bir soygunun planlanabilmesi için diyelim ki ambar kayıtlarında 5.000 adet otomobil lastiğinin bir günde kullanılmış olması gerekmektedir. Soyguncu bu işi başarmak için bilgisayar programının otomobil lastiği stoklarını denetleyen kısmını vida stoğunu kontrol eden program üzerine kaydırabilir. Bu o şekilde gerçekleştirilebilir ki sarfiyatı çok fazla olan vidanın kullanıma sayısı otomobil lastiği kullanımı olarak görülebilir. Eğer sonuç yazılırken malzemenin cinsi veya stok numarasının yazılması da gerekiyorsa bu kez tekrar otomobil lastiğine ait programa geçilmesi gerekir. Eğer program yürürken yer yer başa veya başka noktalara bağlanıp buralardan doğru cevap alındıktan sonra devam eden bir şekilde sokulursa böyle bir programı yukarıdaki yöntemlerle yanılmak ancak programcı tarafından yapılabilir. Hata imkânı da ortadan kalkar. Bu denli emniyetli programlar özellikle soygun ihtimaline karşı hazırlanır.

Bilgisayar soygunlarına karşı alınacak önlem-

lerden biri de bilgisayar türünün seçimidir. Bir çok büyük kuruluşta ana bilgisayara muhtelif yerlerde bulunan terminal denilen çalışma birimlerinden girmek mümkündür. Tıpkı uçak şirketlerinin rezervasyon bürolarındaki gibi. Bazen ana programları bu terminallerden değiştirmek mümkündür. Özellikle bilgisayarla çalışan ve sık sık bilgisayar programını değişik terminallerden düzenlemek zorunluğunda olan teknik araştırma kuruluşlarında aynı bilgisayar merkezinin kuruluşun muhasebesinde de kullanılması halinde bir soygun riskini önleyici bilgisayar tipleri seçilmesi gerekir.

Her soygunda soygunu yapanın suçu olduğu kesindir ama hırsızın yanında ihmali olsalar da soygunun yapılmasını kolaylaştırdıkları için suçludurlar. Bilgisayarda ihmali yaratan dolayısıyla soyguna neden olan yöneticilerin bilgisizliğidir.

Bilgisiz yöneticilik yapmanın suç sayılacağı bir dünyada bir çok insan sorunları da beraber çözüleceğe benzer.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR:

- Kemeny, John G., *Man and Computer*, Charles Scribner's Sons, New York, 1972.
- Peltu, Malcolm *The Rise and rise of Computer Crime*, International Management, July, 1979, Washington.
- Dreyfus, Herbert L. *What Computers Can't Do* Harper and Row Publishers, New York, 1972.
- Akman, Toygar *Sibernetik*, Milliyet Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul, 1977.

- *Bir atı suya götürürsün fakat onu su içmeye zorlayamazsın.*

İNGLİZ

- *Deneysel tıbbın ilkeleri her deneysel bilimin ilkeleridir.*

Claude BERNARD

- *Satranç öyle bir denizdir ki onun içinde bir sivrisinek yıkanabilir ve bir fil de boğulabilir.*

Hind ATASÖZÜ

- *Hepimizde başkalarının dertlerine dayanacak kadar güç vardır.*

- *Küçük şeylerle uğraşanlar, çok zaman büyük işler göremeyecek hale gelirler.*

- *Aldanmanın en emin yolu, kendini başkalarından daha kurnaz sanmaktır.*

La ROCHEFOUCAULD